Valtiovarainvaliokunnan *kunta- ja terveysjaosto* (KutJ)

HE 106/2017 vp

Espoon käräjäoikeuden lausunto hallituksen esityksestä vuoden 2018 talousarvioksi

Laamanni Olli Saunanoja

Talousarvioesitykseen sisältyy oikeusministeriön hallinnonalan kannalta useita myönteisiä määrärahoja. Näitä on mainittu esimerkiksi lakivaliokunnan lausunnossa LaVL 13/2017 vp.

Toisaalta käräjäoikeuksien ja yleisemminkin yleisten tuomioistuinten osalta määrärahatilanne kuitenkin heikkenee entisestään. Kun tuomioistuinten perusrahoitus on jo aikaisemmin ollut kireä, tilanne on menossa huonompaan suuntaan. Erityisen kummallista esityksessä on se, että vuoden 2018 määrärahoihin sisältyy 1,75 miljoonan euron säästö sakkomenettelyn käyttöalan laajentamisen perusteella. Tämä olisi ymmärrettävää, jos sakkomenettelyn käyttöala olisi laajentumassa vuonna 2018 ja sen myötä asiamäärät käräjäoikeuksissa vähenisivät. Mutta näin ei ole tapahtumassa, vaan Eduskunnassa käsiteltävänä olevan sakkomenettelyn laajentamista tarkoittavan hallituksen esityksen (HE 103/2017 vp) mukaan lait tulisivat voimaan vuonna 2019.

Oikeusministeriön 5.10.2017 tuomioistuinten tulosneuvottelujen lähtökohdat -tilaisuudessa kävi ilmi, että ministeriön alustavan suunnitelman mukaan käräjäoikeuksista vähennettäisiin ensi vuonna 29 htv:tä, joka vähennys vastaa juuri tuota 1,75 milj. euroa. Kansliahenkilöstön osalta vähennys olisi noin 20 htv. Esimerkiksi Espoon käräjäoikeuden osalta kansliahenkilöstön vähennys olisi ministeriön alustavan suunnitelman mukaan 1,5 htv. Tämä tapahtuu tilanteessa, jossa käräjäoikeuteen saapuvien rikosasioiden määrä on voimakkaasti kasvanut, ei suinkaan vähentynyt. Sähköiset työmenetelmät, jotka aikanaan saanevat aikaan tuottavuushyötyjä, ovat nekin vasta rakenteilla. Tehtävää työtä on aikaisempaa enemmän, mutta henkilöstöä joudutaan vähentämään. Tämä yhtälö ei toimi.

Oikeusministeriön alustavalle suunnitelmalle on annettava kiitos siitä, että Espoon käräjäoikeuteen perustettaisiin sen mukaan 2 uutta vakinaista käräjätuomarin virkaa. Kysymys ei ole uusista henkilötyövuosista, vaan aikaisemmin määräaikaisesti budjettivaroin vuosi kerrallaan hoidettuja tehtäviä vakinaistetaan. On hyvä, että talousarvioesitys antaa tähän mahdollisuuden. Espoon käräjäoikeuden osalta voi todeta, että kahden viimeisen vuoden määräaikaisten tuomareiden virkoja on vähennetty ja vastaavasti vakinaisten virkojen määrää lisätty. Tämä ei ole merkinnyt henkilötyövuosien lisäämistä, mitta määräaikaisista viroista aiheutuneet ongelmat ovat pienentyneet.

Jos tuomioistuinten perusrahoituksessa olevaa vajausta ole mahdollista ensi vuoden talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä pysyvästi korjata, olisi tilanne ratkaistava ensi vuotta koskevilla lyhytaikaisemmilla ratkaisuilla. Aikaisempina vuosina eduskunnassa on myönnetty lisämääräraha ruuhkautuneimpien tuomioistuinten tilanteen helpottamiseksi tai kohdennettu tuomioistuimille harmaan talouden torjuntaan tarkoitettuja määrärahoja. Tuomioistuimille osoitetut ”korvamerkityt” määrärahat ovat jossain määrin ongelmallisia, mutta vielä ongelmallisempaa on se, että määrärahoja vähennetään ennakollisesti myöhempinä vuosina ehkä toteutuvien työnsäästöjen perusteella.

Espoon käräjäoikeus kuten eräät muutkin käräjäoikeudet ovat edelleen ruuhkautuneita ja sen vuoksi pitäisi olla mahdollisuus resurssien lisäämiseen niiden vähentämisen sijasta. Helsingin hovioikeuspiirin tuomioistuimet ilmoittavat määräajoin hovioikeudelle käräjäoikeuksissa vireillä olevat ns. suuret, eli jutut joissa pääkäsittelyn kesto on vähintään 5 päivää. Viimeisten hovioikeudesta saatujen luetteloiden mukaan Helsingin käräjäoikeuden jälkeen Espoon käräjäoikeudessa on näitä asioita vireille selvästi enemmän kuin muissa tuomioistuimissa. Nämä asiat käsitellään useimmiten kokoonpanoissa, joissa on vähintään kaksi tuomarijäsentä. Ne sitovat sen vuoksi merkittävän määrän henkilötyövuosia.

Espoon käräjäoikeudessa työsuojelutarkastuksessa ja joka toinen vuosi tehtävässä työhyvinvointikyselyssä on tullut selkeästi esille lainkäyttöhenkilöstön ylikuormittuminen ja kokemus siitä, että käytettävissä oleva työaika on riittämätön suhteessa työn määrään. Yhden henkilöstöryhmän kuormitus heijastuu koko henkilöstöön. Tämän tilanteen helpottamiseen talousarvioesitys ei anna eväitä.

Käsittelyaikatavoitteiden saavuttamista osaan arvioida lähinnä Espoon käräjäoikeuden näkökulmasta. Rikosasioiden osalta on asetettu valtakunnallinen keskimääräinen käsittelyaikatavoite 4 kk. Espoon käräjäoikeuden osalta keskimääräinen käsittelyaika on vaihdellut 5-5,5 kk:n välillä. Ottaen huomioon saapuneiden asioiden määrän kasvu ja laajojen asioiden määrän lisääntyminen, ei käsittelyajan lyhentämiseen nykyisillä tuomariresursseilla ole sanottavia mahdollisuuksia. Laajojen riita-asioiden käsittelyaikatavoitteeksi on asetettu 9,5 kk. Tämä on myös Espoon käräjäoikeuden oma tavoite, jonka saavuttaminen nykyisillä resursseilla on mahdollista. Tavoitekeskiarvo kyllä sisältää sen, että pääkäsittelyyn asti etenevien riita-asioiden käsittelyaika on varsin pitkä, Espoossa selvästi yli vuoden. Näiden asioiden käsittelyaikaa olisi tarpeen saada lyhyemmäksi, mutta siinä resurssit asettavat omat rajoituksensa.

Kaiken edellä sanotun perusteella Espoon käräjäoikeuden näkemys on, että käräjäoikeuksien toiminnan perusrahoitusta pitäisi lisätä ja joka tapauksessa vuoden 2018 budjettiin määrärahojen lisääminen on välttämätöntä.

Laamanni Olli Saunanoja